

ijver was van den
essis in het „Zoek-
den den schrijver te
geen twijfel te be-
oogenblik ontken-
doen, omdat deze
ning gepubliceerd
rika veel gerucht
drijver van dezen
anten viel, is het
s openlijk te noe-
en geworpen, dat
gen leerde, onge-
wist, en andere
verdacht te wor-
in sympathie met

tspraak van be-
bbink te hooren

essis zich ten op-
t standpunt der
l trachtte hij dit
reformatoren te

als men ziet, die
erd.

eraut" komt Dr
bedoeling interes-

n ik zag dat de
open op de Sye-
een nieuwe be-
toch was het
sch van Assen,
gist hebben, en
k nog bliken uit
de Reformatie,
Synode, waar
persoonlijk, p-
zulk een syste-

lat wanneer de
aan den wensch
in het boek zelf
druk, dien dit
en, geen ander
aan de bedoe-
a betere formu-
Belijdenis daar
de Synode dit
behoorlijk hal-
ynode er geen
link te vragen
nt Schrift en
or hetgeen Dr
er Synode hem
n met hetgeen
oord.

G. Aalders De
sche beschou-
ding van het

Buskes deed
t positieve en
t de critiek,
l wordt, maar
twee dingen
aken tusschen
beide afzon-
Daarbij zou
eigenaardige
trekt nog niet
et de geboden
en belijdeni-
n of critische
rstelling van
gen het nieu-
eologisch op-
tjend gebaar
g daarop in-
mogelijkheid
a en de door
sens alles als
zouden over-

wil, noodig?

roove eener
Kerk — een
t op de ma-
en bepaalde
den. Op die
schen theo-
dzakelijk is,
ir de belij-
maken van
moet daar

nderd jaar.

G. van Zeg-
boekjes, die

rer — ook
raagboekje
man, door-
t Nut van

het Algemeen, dan man van het Christendom boven
geloofsverdoelheid.

Zijn schoolboekjes werden een eeuw geleden alge-
meen in ons land gebruikt en zijn „Godsdien-
stige gezangen voor de jeugd" algemeen
gezoongen. Ik heb hier voor me het exemplaar van
mijn moeder in het jaar 1835.

Ter kennismaking een paar versjes uit den „School-
zang".

Daar zoekt men ons van ruwheid te beschaven,
Te leiden op het veilig pad der braven;
Daar geeft men ons een heilzaam onderrigt
Van God en plicht.

Wilt Gij ons, Heer! uw dierbaren zegen geven,
Opdat wij wijs en deugdzzaam leeren leven,
En dus vroegtijdig worden toebereid
Voor de eeuwigheid.

Ik weet niet hoeveel malen het Bijbelsch vraagboekje
van Wester is herdrukt. Ik zag indertijd bij leerlingen
onzer school, die bij den Herv. predikant ter cate-
chisatie gingen, den ruim tachtigsten herdruk.

Het veilig pad der braven — welja. Het is toch maar
een feit, dat die oude Afscheidenen deze dingen eer-
der „door hadden" dan hun „verlichte" despoten.

De „enge poort". „Inwendig".

De heer A. Janse schrijft in „De School met den
Bijbel".

Doch dan — in die Kerk — kwam het smalle pad
van de vele verdrukkingen, waardoor wij
moeten ingaan in het Koninkrijk Gods, zooals Paulus
zeide tot de pas-bekeerde Christenen in Galatië (Hand.
14 vs. 22). Dan kwam het kruis (dat is schande,
smaadheid, verdrukking, vervolging) achter Jezus aan.
Dan werden zij geworpen in de strjd, die Jezus deed
ontbranden tusschen ouders en kinderen, vaders en
moeders, broeders en zusters. Dan moest er vaak een
eervolle positie worden opgegeven; dan moest soms
huis en hof verlaten; dan moest men in ieder geval
zich niet schamen voor de Naam van Christus.

En dat alles is een enge poort en een smalle weg.
Het is lang niet gemakkelijk. Zooals voor ieder onzer,
nu zelfs in een Christenland en in het midden van het
kerkelijk leven, dit nog niet meevalt. Daarom zeide de
Heere Jezus: Denk goed, wat gij doet, wanneer gij Mij
volgen wilt! Doe niet als de man, die een toren wilde
bouwen en geen kapitaal genoeg had, zoodat hij halver-
wege bleef steken. Doe niet als de koning, die ten oorlog
trekt tegen een vijand die hij niet aankan! (Lus. 14: 28
— 33). Men predikt deze enge poort wel aldus, als een
toegangs poort tot het geloof. We moeten dan ons
eigen Ik verloochenen van binnen in ons hart en ons
geheel overgeven aan den Heere — en niets meer willen
zijn van onszelf. En dat heet dan Zelfkruisiging —
een soort psychologische „offerande" — men is dan
 bezig zijn „Zelf", zijn „Ik" (met een hoofdletter!) te
dooden. Maar dat valt nogal mee. Dat wordt een on-
bloedige offerande. Een paar minuten later thuis uit
de kerk, kunnen we er een fijn kopje koffie op drinken.
De menschen willen dan ook iedere Zondag deze of-
ferande herhalen, want ze voelen zelf wel, dat men
daarop moeilijk gerust sterven kan.

Wat de Heere vraagt is veeleer, dat we, als Zijn
eigendom, bij iedere gelegenheid, dat de Heere
van ons vraagt Hem te belijden, het ook doen. En
niet vreezen om ons fatsoen, om onzen stand, om de
hoosheid der menschen, om het vreemd opkijken van
die en die. Wat Hij vraagt is telkens weer verschil-
lend. Maar het is niet iets, dat we „inwendig" wel
klaar spelen. Het is zeer concreet.

Even later:

In onze tijd is er weer een richting, die dit Woord
van Christus krachteloos maakt en het den menschen
gemakkelijk maakt door „alles samen te trekken op
„een overgave des harten". Maar met dat „alles"
zal het niet gaan. De Heere wil concrete gehoorzaam-
heid aan Zijn zeer concrete geboden. Ook van Zijn
kerk.

Ja juist van Zijn kerk.

De „zwaren" zullen 't wel weer lucht vinden. Want
het wordt zóó eerst „zwaar".

Latijn.

Via „De Gereformeerde Kerk" citeer ik uit „De Klok":

Voor ons ligt een blaadje, waarboven: Duinoord-
kerk, Dienst ter Herdenking van de Gestorvenen.

Votum en Adjutorium, leest men hier.

Daarna Introitus.

Alles dus Latijn?

Neen, nog gemengd. Op het Introitus volgt:
Antwoord der Gemeente. Ook lezen wij: Ge-
bed, Raadseelgroet, Orgelspel.

En dan: Adhortatio tot de stilte (!)

Waarom daar niet staat: Aanmaning ad silen-
tium, ontgaat ons. Verstaat de niet-latijnist eerder
wat „adhortatio" beduidt, dan wat „silentium" be-
teekent?

In elk geval, aan de zijde waar het Latijn de kerk-
taal is, zal men zich mogen troosten met de gedachte,
dat Keulen en Aken niet op één dag gebouwd werden.

Dat heerlijk Latijn. Is er geen mystiek in, óók
wanneer, misschien juist wanneer het onbegrepen is?

Voor ons bezef ligt in het laatste zinnetje het be-
lang der kwestie. De dienst van God houdt niet van
novelen. In visschersproza is 't evangelie gekomen, en
dat was nu eenmaal „hemelsche optie".

„Calvinistisch" in „De Telegraaf".

„De Telegraaf" bespreekt een film, en qualificeert
als volgt:

Een streng en prachtig ding, niet versierd met
rhetoriek, niet opgemaakt met mooie prentjes, maar
met bijna calvinistisch vakmanschap gedaan
— een hard, een ontstellend kunstwerk, eerlijk en
met ware begeestering gemaakt.

Het calvinisme is er wel eens slechter afgekomen.

Eenheid en gedeeldheid. Grootste gemeene deeler?

In het „Kbl. v. d. Geref. Kerken in Ned. O-Indië"
schrijft H. B. te Keboemen:

Mogen wij nu in deze omstandigheden streven naar
een eenheid „tot elken prijs"? Mijns inziens zeer zeker
niet. Met een oplossing in de richting van een
„grootste-gemeene-deeler" van alle belijdenissen, of
van „verflauwing der grenzen", van een formulering,
waarin zich allen vinden kunnen, maar waarmede
in werkelijkheid ieder wat anders bedoelt, komen wij
zeker niet verder. Integendeel, ik ben vast overtuigd,
dat die weg ons steeds verder van huis
voert, omdat ze zich steeds verder ver-
wijderd van den Christus der Schriften.
Ja, ik geloof zelfs, dat deze houding in vele gevallen
de oorzaak van de huidige gedeeldheid is geweest.

Volkomen juist, die laatste zin. De grootste-gemeene-
deeler-tactiek vernietigt de secten op de aarde;
beginnende met lyrische klachten over de onbetaalde
rekeningen der kerk, bouwt zij straks, eindigende, een
„kerk" voor de onbetaalde rekeningen. Kerk... nu ja,
met aanhalingssteekens, zooals U begrijpt...

Pluriformiteit der kerk.

Indertijd citeerden we een uittaling van Ds D. Sikkel
over de pluriformiteit der kerk. In antwoord op wat
de pers daaraan toevoegde, merkt Ds S. thans in
„Amst. Kb." op inzake de strekking van zijn boven-
bedoeld artikel:

Ik heb daarin bestreden het gebruik van het woord
„pluriformiteit" gelijk dat in onze kerken ingang heeft
gevoonden.

Ik geloof, dat dit woord weg moet.

En voerde daarvoor gronden aan.

Nu vind ik het jammer, dat men daaraan geen
aandacht heeft gewijd.

Het is blijkbaar niet duidelijk genoeg geweest.

Het ging mij niet om een enkel sterk sprekend
geval.

Ten slotte zie ik in zulk een geval slechts de conse-
quentie van een onder ons al meer veldwinnende ver-
keerde beschouwing.

Het gaat mij om deze hoofdzak:

De zin, waarin wij Gereformeerden tegenwoordig
het woord pluriformiteit gebruiken is niet in over-
eenstemming met onze belijdenis aangaande de kerk.
En daarom moeten wij met dit gebruik breken.

K. S.

BOEKBESPREKING

De Redactie ontving een tweeden druk van De
Zin van ons Leven, door Prof. Dr A. H. de Har-
tog, uitgegeven door de Uitgeversmaatschappij Holland
te Amsterdam, 1931. Deze herdruk verdient om de keu-
rige verzorging, de duidelijke letter en den mooien band,
bijzondere vermelding.

Voorts: De Heksenhamer, door G. C. Hooge-
werff, uitg. Bosch & Keuning, Baarn. Het blijkt niet
of deze uitgave een tweede druk is, maar we ontvingen
het boek niet lang geleden. In het nummer van 24 April
1931 is het besproken.

Dr B. Wielenga, De Bijbel als Boek van
Schoonheid.

J. H. Kok N.V. — Kampen.

Van dit mooie boek van Dr Wielenga, een theologisch-
evenzeer als een filosofisch- en een literair werk,
verscheen een goedkope volksuitgave, keurig gebon-
den, in hetzelfde groote lettertype gedrukt en tegen veel
verminderden prijs. Bij de verschijning van den eersten
druk heb ik in een tweetal artikelen (11 en 18 Dec. 1925)
deze uitgave uitvoerig besproken. Ik kan dus daarheen
verwijzen en mag nu volstaan met de opwekking aan
allen, die het werk nog niet kennen, nu tot de rustige
lectuur zich te zetten. 't Blijft een bezit van waarde.
C. T.

Tot Twee Heiren. Gedenkschrift ter gelegeh-
heid der Kerkspitsing Geref. Kerk te Rijswijk
(Z.-H.). 1 Jan. 1932.

Uitg. N.V. Judels & Brinkman — Delft.

Behalve van hard werken, blijkt men in Rijswijk ook
van smakelijk werken verstand te hebben. Hier is nu
een gedenkboekje, dat als model zou kunnen dienen.
Frissche artikelen, leuke portretten, waarin zoo elke
hierarchische uitgliding zoek is, juist als men op de
kwaliteiten der geportretteerden let. Natuurlijk veel histo-
rische overzichten. En het geheel bijzonder goed gedrukt.
Een frontteekening zelfs van Job Denijs. Belangstelling
moge dit werk ontmoeten (minimum-prijs f 0.65), ook
al, omdat daarin een volhardend werk van Ds P. Ded-
dens en Dr S. O. Los, natuurlijk gezien in samenhang
met wie achter hen stonden, bekroond is, en het geheel
de kracht van het Geref. kerkelijk leven doet zien.

K. S.

Dr M. H. A. v. d. Valk, De naderende Anti-
christ in het licht van de wereldcrisis.
Kampen — J. H. Kok N.V. 1931.

Al lijkt de titel mij niet geheel juist gedacht, toch kan

ik het sober gehouden werkje (77 blz.) gaarne aanbe-
velen. Dr v. d. V. heeft duidelijk geschreven; enkele
cliché's geven er wat meer levendigheid aan. Niet altijd
overtuigen sommige uitweidingen (b.v. in noten) van de
natuurlijkheid van den erbehen leidenden gang. Een
enkele maal verschil ik van (exegetische) meening, b.v.
als ik lees, dat de Antichrist een oorlogsgod zal zijn, en
dat dat dan nog wel duidelijk blijkt uit den naam
Mauzzim. (33, noot). Maar het zou kinderachtig zijn,
de enkele aantekeningen die ik maakte, uit te werken.
Het geheel laant zich best lezen, en is — gelukkig —
sober gehouden.

K. S.

Dr W. H. Gispen, Mondelinge Overlevering
in het Oude Testament. Met een voorwoord van
Prof. Dr G. Ch. Aalders.

Meppel — B. ten Brink & M. Stenvert & Zn.
1932.

Deze mooie studie van Dr Gispen (Delft) behandelt
een onderdeel van de oud-testamentische vakwetenschap,
en kan dus in ons blad geen uitvoerige bespreking heb-
ben. Maar toch wil ik met nadruk de aandacht ervoor
vragen, niet alleen van de theologen onder de lezers,
maar ook van vele niet-theologen. Want al is de stof
op wetenschappelijke wijze behandeld, toch heeft de
auteur zich zooveel mogelijk onthouden van wat aan
een ruim gedachten lezerskring de lezing zou verhin-
deren of bemoeilijken. De waarde van het onderwerp
behoef ik niet duidelijk te maken: ieder verstaat, dat de
mondelinge overlevering in Israël een bijzonder breede
plaats ingenomen heeft, en dat de vraag naar haar
waarde, en haar feitelijke beteekenis voor de te boek
stelling der Schrift juist voor Gereformeerden groote
beteekenis heeft. Elke bewering ten dezen dient voor-
zichtig getoetst te worden, want zij komt er op aan. Dr
Gispen heeft, nuchter en geduldig, de gegevens verza-
meld, en aan zijn Gereformeerde denken plaats verze-
kerd, ook op dit punt, onder wie zich tot objectief
onderzoek willen geven. Voor de ontwikkeling van de
Gereformeerde theologie (inzake het O. T. en ook inzake
heel het Schriftvraagstuk) hebben dergelijke monogra-
fieën groote beteekenis; en daarom zijn wij blij, dat de
Delftsche auteur zich aan dit onderwerp gezet heeft.
Op zijn terrein voegt het mij niet, te profeteeren, want
het is het mijne niet; toch lijkt deze studie mij, zoover ik
nu kan gaan, een duidelijke belofte. De één klaagt, dat
er bij de Gereformeerde Kerken niets te doen is, en
schrijft en laat schrijven over het niet-aanpakken van de
Schriftwesties in Kampen en Amsterdam („Woord en
Geest"). De ander werkt rustig door, en maakt geen
gerucht, en brengt ons weer 'n stapje verder.

K. S.

Woord en Daad.

Nog steeds ligt afl. 4 van den tienden jaargang te
wachten op een bespreking. Het lag in onze bedoeling
een afzonderlijk artikel te schrijven over twee refera-
ten, in deze afl. opgenomen, doch wij mogen niet langer
wachten met het aandacht vestigen op dit tijdschrift
voor inwendige zending. Deze afl. opent met een kort
woord van gedachten aan Nathan Söderblom. Dan
komen de twee referaten, waarop wij zooeven doelden,
n.l. „Kerk en Evangelisatie", door Prof. Grosheide en
Ds W. A. Hoek van Amsterdam. Natuurlijk hangt het
af van de opvatting der kerk, hoe men het onderwerp
kerk en Evangelisatie beschouwt, gelijk Prof. Gros-
heide in zijn eerste stelling opmerkt: „Wat men onder
Evangelisatie verstaat hangt af van de vraag, wat men
onder kerk verstaat". Nu, Ds Hoek verstaat onder Kerk
(met een hoofdletter!) de internationale en interecle-
siastische gemeente van Jezus Christus op aarde! En deze
Kerk doet als zoodanig aan evangelisatie en wel indi-
vidueel en in den vorm van verenigingen; de kerken
(met een kleine k!) kunnen alleen waarachtig evange-
liseren voorzover zij ernst maken met haar relativiteit
(katholieke bescheidenheid). Het is zeer interessant
deze beide beschouwingen te lezen, die bij vernieuwing
bevestigen, dat in onze dagen het vraagstuk der kerk
actueel is. De overige artikelen zijn ook van belang,
waarom wij dit tijdschrift, uitgegeven bij den Alg.
Boekhandel voor Inw. en Uitw. Zending te Den Haag,
wederom hartelijk aanbevelen.

J. D. W.

Zendings-Dienst.

Bij denzelfden boekhandel (n.l. der Inw. en Uitw.
Zending) verscheen ook „Zendings-Dienst", figuren uit
den kring van Paulus". Ds Gramberg behandelt in dit
boekje Tychicus, Phebe en Epafroditus. De weinige ge-
gevens der Schrift zijn door Ds Gramberg verzameld, en
hij bindt daaraan zijn beschouwingen vast. Daarna trekt
hij er een toepassing uit voor onzen tijd en ons. Wij
nemen de slotwoorden over van zijn beschouwing over
Epafroditus:

„Ook wij arbeiden wellicht op onbelangrijke plaatsen;
groot is ons werk niet. Maar in dat werk en op die
plaats moeten wij de ziele-eigenschappen ontwikkelen,
die wij straks noodig zullen hebben, als de roep komt
en wij mogen gaan. Zullen wij dan innerlijk zoo vol-
komen bereid zijn als deze Epafroditus? Zullen we zoo
juichend gaan als hij en zullen we met zijn dapper-
heid strijden en zullen we, als we lijden moeten, zoo
heldhaftig zijn als hij?

Als we dat kunnen — en in den dienst van den Koning
kunnen we het leeren — dan kunnen we misschien met
zwakke kracht wonderen verrichten.

Maar dan moeten we tot de „parabolanti" behooren,
tot hen, die het leven gering achten, die het op spel
durven zetten. Want wat komt het er op aan, als de
mensch zijn leven verliest? Als hij, in opdracht van
den Grooten Zender zijn leven maar verteert in lief-
hebben en dienen, als een gezondene Gods."

Keurig uitgegeven is dit boekje van ruim 40 bl. het
lezen en overdenken alleszins waard.

J. D. W.